

Infectieuze bronchitis bij leghennen

Drs. J.J. de Wit
Gezondheidsdienst voor Dieren, Deventer

Het Infectieuze Bronchitis Virus (IB) is een van de meest voorkomende virussen in de pluimveehouderij. Men mag rustig zeggen dat waar kippen gehouden worden, ook het IB virus voorkomt. Infecties met dit virus kunnen bij kippen van alle leeftijden ziekte met verschillende uitingsvormen veroorzaken. Zo kent een legpluimveehouder een ander IB-ziektebeeld dan een vleeskuikenhouder. De naam "IB virus" is dan ook om meerdere redenen ongelukkig gekozen. In de eerste plaats is het niet één virus, maar een hele familie van virussen die onderling veel in karakter kunnen verschillen. Er zijn wereldwijd ongeveer dertig verschillende IB's bekend (de zogenaamde TB-serotypes), waarvan er minstens zes in Nederland voorkomen. De twee types die in Nederland het meest voorkomen zijn de M41 en de D1466, gevolgd door de D274. Deze drie samen veroorzaken meer dan 90% van de IB-infecties in Nederland. De drie overige zijn de D8880 (nierbronchitis), D3128 en de 4/91 (Engelse IB).

Ten tweede veroorzaken de verschillende IB's bij de Nederlandse, gevaccineerde legdieren nauwelijks of geen ademhalingsproblemen (wat de naam suggereert), maar vooral **productie**-problemen (legdalingen, slechte eischalen en verslechterde kwaliteit van het ei-eiwit). Veelal is het eerste verschijnsel van een IB-infectie een stagnatie in de voeropname.

Nierbronchitis kan naast de algemene IB-verschijnselen ook nog ernstige nierproblemen met sterfte veroorzaken. Tien tot twintig procent uitval bij ongevaccineerde vleeskuikens door deze nier-IB is geen uitzondering. Bij de oudere (al meerdere malen tegen IB gevaccineerde) legdieren is nier-IB veel milder. Directe sterfte treedt hier vrijwel niet op. Wel kan na een nierbronchitis, ook wanneer deze in de opfok optreedt, blijvende nierschade optreden, wat men dan later (in de legperiode) terug ziet in de vorm van uitval van ernstig vermagerde hennen (door de nierontsteking). Gelukkig komt deze stam in Nederland niet vaak voor, zeker minder dan erover gepraat wordt.

De 4/91 IB is pas sinds enkele jaren bekend en kan relatief veel schade veroorzaken, omdat de gewone vaccinaties niet veel bescherming oproepen tegen deze stam.

De schade van een IB infectie (productiedaling, eikwaliteit) neemt toe wanneer er een secundaire infectie met bacteriën, zoals *E. coli*, optreedt. Dit ziet men als buikvliesontsteking, oftewel als sterfte. Of deze bijkomende infecties optreden is onder andere (sterk) afhankelijk van het klimaat. Niet voor niets ziet men IB infecties met *E. coli* vaker in het winterseizoen dan in de zomer. Koppels die een ernstige (IB) infectie meegemaakt hebben, blijken later nogal eens een verhoogde gevoeligheid voor batterijmoeheid te hebben.

Om de schade van IB infecties te voorkomen, of in ieder geval te verkleinen, kan er gevaccineerd worden. Hiervoor zijn meerdere vaccins beschikbaar. Niet tegen alle IB's die in Nederland gevonden worden zijn vaccins te koop. Zo is er geen commercieel vaccin te koop tegen nier-IB (serotype D8880), Engelse IB (serotype 4/91) en D3128. Tegen de drie serotypes die in

Nederland het meest gevonden worden (M41, D274 en D 1466) zijn wel vaccins te koop. Nu is het gelukkig niet zo dat er voor IB's waar geen vaccin voor is, geen (gedeeltelijke) bescherming op te wekken is. Vaccins geven ook een bepaalde kruisbescherming. Dat wil zeggen dat als je bijvoorbeeld tegen M41 ent, er ook een gedeeltelijke bescherming optreedt tegen de andere IB's. Echter de beste bescherming tegen een bepaald serotype bereikt men door met dat type te enten. Men moet dan wel weten welke IB's er voorkomen op het bedrijf en in de streek.

De hoogte van de bescherming die door de vaccinaties in de opfok opgebouwd wordt zakt af gedurende de productie. Er zijn twee soorten bescherming die belangrijk zijn: de plaatselijke bescherming (met name in de luchtpijp) en de bescherming in het bloed (die meet je met behulp van een bloedonderzoek). Omdat de schade door IB infecties het grootst is bij dieren in het begin van de productie, moet de opgewekte bescherming op het eind van de opfok hoog zijn. De langdurigste bescherming in het bloed bereikt men met de toediening van een dode entstof (een spuit) aan het eind van de opfok. De plaatselijke bescherming is alleen op te wekken met levende vaccins. Deze plaatselijke bescherming zakt relatief snel af. Wil men deze op peil houden, dan dient men elke zes weken met een levende entstof te vaccineren. De laatste paar jaar schakelen steeds meer bedrijven met voortdurende IB problemen (in de vorige koppels) over op het zeswekelijks vaccineren (spray) gedurende de legperiode. Alhoewel het moeilijk is om het effect hiervan in de praktijk goed te beoordelen, lijken de resultaten op de meeste bedrijven goed. Men moet echter voordat men overgaat op IB-vaccineren tijdens de legperiode wel het een en ander bedenken:

- Vaccineren tegen IB werkt alleen tegen IB, met andere woorden: het bedrijfsprobleem moet door IB veroorzaakt worden;
- IB-vaccineren tijdens de leg geeft geen garantie;
- IB-vaccineren tijdens de leg is niet risicovrij (mogelijk verergeren andere ziektes zoals Mg);
- IB-vaccineren tijdens de leg kost geld.

Wanneer men echter al bij meerdere koppels last gehad heeft van IB, en via aanpassingen van de vaccinaties tijdens de opfok niet uit de problemen is gekomen, verdient deze optie echter zeker de aandacht.